

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א • יום שלישי לסדר וארא תשע"ב

38

וכפי שבחוק חדש הסקרנות היא לא רק מפני שחושבים על חיובי המלכות שצריכים לקיים את מצות המלך, אלא בעיקר כל אחד סקרן לדעת מהו הרווח שירויח בזה ומהו ההפסד שעלול להפסיד, כי יש בחוק דברים הנוגעים למעשה בממון או סתם הטבות או קשיים, וכל אחד מתעניין לדעת את פרטי החוק שנוגעים אליו, כך גם בתורה צריכים ללמוד מתוך סקרנות מפני שזה מעניין לדעת מה התורה אומרת.

ומי שנהנה מהלימוד יש לו סקרנות לדעת קושיא יפה או תירוץ יפה, הלכה מיוחדת או ידיעה הנוגעת למעשה, וכגון הלכות מוקצה, הלכות נטילת ידיים, הלכות תפילה, הלכות ברכות, שיש סקרנות לדעת את ההלכות כדי לקיים את הדברים, לימוד כזה הוא מעניין ומושך, וכשאדם עסוק בזה כל היום הוא עולה ועולה, כי דבקות השכל בתורה מקדשת את האדם יותר מכל המצוות והמעשים הטובים.

וכבר סיפרתי לכם שבא אלי אחד שביקש עצות כיצד להשיג אהבת השם, והתייעץ עם אחד שאמר לו לקבוע לימוד בספר 'שב שמעתתא' שזה יגרום לו אהבת השם, ואכן התחיל ללמוד שב שמעתתא והרגיש יותר קירבת אלוקים, שהוא חי יותר עם האמונה, ומחשב כל דבר לפי האמונה, האם זה חטא או מצוה, ועכשיו בא לשאול כיצד ישיג עוד התעלות באהבת השם.

ואמרתי לו כי מסתבר שהעניין בלימוד שב שמעתתא להביא לאהבת השם הוא, מפני שבלמוד כזה הראש מרוכז מאד והמחשבה תפוסה בתורה, שמתעמקים להבין את דבריו מה הקושיא ומה התירוץ, וככל שהראש דבוק יותר בתורה זה מקדש את האדם, שהלומד נעשה קרוב להר סיני ומרגיש יותר את האמונה, וממילא גם בלימוד שאר חלקי התורה, אם הלימוד הוא בריכוז מלא, הדבקות בתורה מקדשת את האדם, ומקבל מזה אהבת השם.

וכמו שכתוב בסידור הגר"א (אשי ישראל עמ' 7) בשם השל"ה שהביא מספר דרך חיים עשר עצות המועילות לכוונה בתפילה, וכתב שם כי "הראשון והוא הגורם הגדול שבכולם תורה, דע כי כשירבה האדם העסק בתורה ובמצוות, הנה בסיבת זה ובאמצעותו יקרב אל האלוקים ויתדבק אליו, ותהיה יראתו ואהבתו תקועה בלבו, ואז כשיקום להתפלל לא יקשה עליו כלל להתחנן ולכוון לב, אבל יקל עליו מאד, כי יתיך ומיד ימצא השם ית' במחשבתו כיון שהוא מוכן לכך", עכ"ד.

והיינו שצריכים עצות לכוונה בתפילה, מפני שקשה מאד לכוון כראוי בתפילה, ולפעמים עולות מחשבות אחרות באמצע פירוש המילים, וגם יותר מפירוש המילים, שהתפילה תחמם קצת את הלב, צריכים לזה עצות המועילות לכוונה, והעצה הראשונה היא על ידי הדבקות בתורה, כי ככל שהאדם דבוק יותר בתורה ולומד יותר בהתמדה (וזה רק אם הוא לומד בצורה שהלימוד מעניין ומושך) כך האמונה יותר ברורה והוא מרגיש שהוא מדבר עם הקב"ה.

יש צעירים וגם מבוגרים שהם מיואשים מעצמם, וראיתי בקונטרס אחד שכתב כי רוב העולם הם מיואשים, והייאוש שולט עליהם, מפני שאינם יודעים שיש להם אפשרות להתעלות, ברם צריכים לדעת כי כל אחד יש לו מעלות וכישרונות, יראת שמים ומידות טובות, ואפשר להוכיח את זה לכל אחד שיראה בבירור שיש לו כישרונות ומעלות מיוחדים.

ובאמת אדם שחושב שהוא בעל מידות טובות וסבור שהוא מתנהג באופן טוב ומושלם, זהו סימן שהוא אינו בעל מידות טובות, כי מי שמחשיב את עצמו לבעל מידות טובות בוודאי אינו יודע מה הם מידות טובות, ואדרבה מי שמרגיש בעצמו מידות רעות הוא בדרגה גבוהה מאד, וכפי ששמעתי בלומז'א מהמשגיח הגה"צ רבי אבא גרוסברד זצ"ל שמי שמרגיש בעצמו חיסרון במידה מסוימת, זהו סימן שהוא בעל מדרגה קצת באותה המידה.

וכל אחד ואחד יכול להתעלות, וצריך להיות תמיד במצב של עלייה, וכמו שכתוב (משלי טו, כד) "אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה", והיינו כי מי שאינו עולה הרי הוא יורד, והנס הוא שבכל שנה ושנה יש ימים נוראים, שאז יש התעוררות לתשובה ומתחזקים באמונה, בפרט יום כיפור שהוא זמן שיש בו השפעה מן השמים להתעורר ולהתעלות, אבל בדרך כלל במשך השנה שוב יורדים.

ולמעשה אדם נשאר באותה המדרגה, ואינו יודע שיש לו אפשרויות להיות בעלייה תמידית, ורק צריך למצוא את הדרך שמתאימה לו, כי לכל אחד יש את הדרך המתאימה שיעלה מעלה-מעלה ויהיה מאושר, אשריך בעולם הזה כפשוטו.

וראיתי בני תורה צעירים שמתאמצים הרבה ולומדים בהתמדה, אבל הלימוד הוא לא מתוך סקרנות, ולאחר הלימוד יש להם שמחה וסיפוק ממה שהם חושבים שהם בעלי מדרגה, אבל הם לומדים רק מפני החיוב ולא מתוך סקרנות בלימוד עצמו.

וצריכים לדעת שהם עושים נגד רש"י מפורש בחומש על הפסוק (דברים ו, ו) "והיו הדברים האלה אשר אנוכי מצווך היום על לבבך", והיינו שכל דברי התורה יהיו על לבו ולא יסיח דעת מהם, וצריך להבין מהו שכתוב 'היום' הלא מדובר על ציוויים שכבר נאמרו במעמד הר סיני? ופירש"י שם: "לא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה אלא כחדשה שהכל רצים לקראתה. דיוטגמא מצות המלך הבאה במכתב", עכ"ד.

והיינו שדברי התורה צריכים להיות אצל האדם כמו חוק חדש שיצא מאת המלך, שיש בו דברים הנוגעים למעשה, וכל אחד יש לו סקרנות לדעת מה כתוב בחוק, וכגון חוקי מס הכנסה או קצבאות שיכול להיות בזה רווח או הפסד, וכן התייקרות מחירים ולהיפך שהם דברים שנוגעים לכל אחד, וכולם מתעניינים ורוצים לדעת מה הם, וכך גם דברי התורה צריכים להיות כמו חוק חדש, ולא כמו חוקים ישנים שהם כבר ידועים ולא מתעניינים בהם.

ובאמת רואים כי כל אלו שדבוקים בתורה הם תמיד עם מצב רוח טוב, ותמיד הם רגועים ולא מתוחים, וישנים ואוכלים כמה שצריך, ומסתדרים עם כל אחד ואחד, וגם בביתם יש אווירה טובה ונעימה, וכך הם עולים ומתעלים כל הזמן בתורה, בתפילה, במעשים טובים, ועושים חסד עם אהבת הבריות, עושים צדקות ועוזרים לאחרים, ומרגישים בזה הרגשה נעימה מאד, כי הם נמצאים בעלייה כל הזמן, ועל ידי זה נעשים לאדם אחר.

ואמנם מי שנמצא בעלייה תמידית אינו מרגיש את ההתעלות, כי אדם בריא אינו מרגיש שהוא בריא, ומי שיש לו כוח אינו מרגיש את כוחותיו, ורק מי שהוא חולה מרגיש את המחלה שיש לו כאבים ואין לו כוח, וכך היא המידה גם ברוחניות, מי שהוא בריא בנפשו ויש לו מידות טובות ואהבת תורה, אינו מרגיש הרגשה מיוחדת של התעלות, אבל יש לו הרגשה טובה והוא חי חיים מאושרים.

והסיבה שיש כאלה שעומדים על מקום אחד ואינם מתעלים, למרות שיש לכל אחד אפשרויות להתעלות, זהו מפני שהם מתייאשים ומשלימים עם מצבם, ומזדמן לי לפגוש הרבה צעירים וגם מבוגרים שמרגישים שאינם מתקדמים ומתייאשים, וצריכים לדבר על לבם ולהוכיח להם שהם בעלי מידות טובות, ובדרך כלל בסוף הם מודים כי אכן יש להם מידות טובות, וגם אם אירע שפגעו פעם במישהו כבר התחרטו על זה.

וכן גם ביראת שמים, יש כאלה שמרגישים שאין להם יראת שמים ומתייאשים מעצמם, וכבר סיפרתי שבה אלי אחד ואמר כי הוא מרגיש שאינו ירא שמים, ושאלתי אותו אם אינך ירא שמים מה איכפת לך ומדוע באת אלי, אין זה אלא מפני שאתה מפחד מעונשי הגיהנום, אם כן אתה בעל אמונה וירא שמים, ואפילו שאין סוף למדרגות היראה שהיא מהמעלות העליונות, אבל עליך לשמוח ולא להתייאש מעצמך.

ויש גם בעלי כישרונות שמיואשים מהכישרונות שלהם, ואמנם בדרך כלל רובם מבינים שיש להם כישרונות, אבל יש כאלה שצריכים להוכיח להם שהם בעלי כישרונות, כי הם בעצמם לא מרגישים את הכישרון, וכפי שרואים לפעמים אצל ילדים שיש כאלה שמוכשרים יותר מאחרים ועושים חשבון במהירות, אבל אינם מרגישים שיש להם כישרון מיוחד, ורק הם רואים את המציאות שילדים אחרים עושים חשבון לאט והם מחשבים מהר, ויש שמקבלים גאווה מזה אך לא מרגישים את הכישרון.

ולמעשה הדרך להתעלות היא כמו שכתב המסילת ישרים בהקדמתו כי המעיין בספרו לא ימצא שם הרבה דברים חדשים שאינם ידועים, וכל הספר לא בא אלא להזכיר לבני אדם את מה שכבר ידוע להם, כי ההעלם והשכחה מצויים בזה, ועל ידי החזרה וההתמדה זוכרים את הדברים.

וידוע כי בלימוד המוסר לא שייך ללמוד מידת הזהירות ומיד להיות זהיר, כי אי אפשר בבת אחת לשנות את הטבע, וצריך תחילה ללמוד את כל הידיעות שבכל הספר, ולחזור עליהם הרבה כדי לזכור אותם, וכשאדם יודע מה היא זהירות, ממילא הוא גם נזהר כמה שיכול להיזהר, וכשיודע מה היא זריזות הוא משתדל תמיד להוסיף עוד זריזות, וכשהוא רוצה לישון ומגיע זמן קריאת שמע ותפילה, מיד הוא קם משנתו ואינו ממשיך לישון, כי הוא זוכר את הזריזות שמונחת לו בראש.

וצריך תמיד לעשות חשבונות עם חכמה שלא להגיע לידי עצלות, וגם שלא להגיע לידי שכחת הזהירות, ואם חוזרים על הידיעות ועושים תמיד את החשבונות, אזי יש לכל אחד את הכוחות והאפשרויות לעלות מעלה-מעלה.

ומכיר אני אחד שהוא בעל מידות טובות מיוחדות שלא ראיתי מעולם, ויש לו חכמה מיוחדת, שכל מקום שהוא נמצא הוא תופס מיד במה אפשר לעזור, וכיצד אפשר לעשות שם אווירה טובה, ושמעתי שהיו אנשים שהתפעלו איפה מצינו מידות טובות כאלה, אבל באמת לכל אחד ואחד יש מידות טובות, ורק לא לכולם יש את השכל להוציא לפועל את המידות הטובות מבלי להתבייש.

ויש גם כאלה שצריכים ייעוץ ומתביישים להתייעץ עם מי שיוכל להועיל להם, והכל נובע מייאוש, שהם מתייאשים ממצבם, וחושבים שכבר אין מה לעזור להם.

והנוגע לדבקות בתורה, ראיתי בנפש החיים (ד, כז) שכתב כי הדבקות בתורה מקדשת את האדם יותר מכל המחשבות של דבקות, והראיה לזה כי במקומות המטונפים אסור להרהר בדברי תורה, אבל מותר להרהר שם מחשבות של דבקות בשכינה, לחשוב שהכל בהשגחה ולהתפעל ממה שיש בשמים, מחשבות כאלה מותר לחשוב אפילו במקומות המטונפים, כי האיסור הוא רק להרהר בדברי תורה, שהתורה היא הקדושה הגדולה ביותר.

ולכן מי שהוא דבוק בתורה אינו צריך להשפעה של דברי מוסר הרבה זמן כמו מי שאינו דבוק בתורה, כי התורה מקדשת אותו יותר מכל המחשבות של דבקות בשכינה, אבל זה תלוי אצל כל אחד לפי דרגתו.

וידוע כי אפילו הגר"א מוילנא ביקש פעם מהמגיד מדובנא שיאמר לו דברי תוכחה, ומסופר שהמגיד מדובנא פתח ואמר לו: "סי איז א קונצ זיין אזיי וי דער גאון?" – וכי חכמה היא להיות גאון בשעה שהוא מנותק מהעולם, הלא החכמה היא להיות בשוק מעורה עם הבריות ולעמוד כנגד הניסיונות? ואמר לו הגר"א "איך בין ניט קיין קונצן מאכער, דאס איז מיין מצב" – אינני עושה 'קונצנים', זהו המצב שלי, ואינני חייב לעזוב את המצב שלי ולחפש מצב אחר שיש בו ניסיונות.

ולעומת זה היה מעשה עם המגיד מדובנא שהגיע פעם לאיזה מקום לומר דרשה, והיו שם אברכים צעירים גדולי תורה, וניגש אליהם המגיד ואמר להם, הרי אתם אברכים חלשים, ולא כדאי שתשמעו את הדרשה, כי ההתרגשות עלולה להזיק לכם, ועליכם לשמור על הבריאות, והם לא הבינו את דבריו, שהרי הם צעירים ובריאים ומדוע שלא ישמעו את הדרשה? והלכו לשמוע, והסוף היה שנחלשו מאד מרוב התרגשות, והיו צריכים מנוחה ממושכת לחזור לכוחותיהם, מפני שהם היו בני תורה עם קדושה, ולא היה חסר להם התעוררות, וכששמעו התעוררות יותר מדי, זה השפיע על בריאותם.

ומסופר גם על הגאון רבי ברוך בער זצ"ל, כי בזמן שעדיין לא קבעו סדר לימוד המוסר בישיבתו 'כנסת בית יצחק' בסלבודקא, היה אחד שהשפיע עליו שצריכים ללמוד מוסר, וניסה פעם אחת ולמד מוסר בספר 'שערי תשובה', ולמחרת אמר כי הוא רואה שאסור לו ללמוד מוסר, כי הדברים שלמד לא נתנו לו מנוחה, ולא ישן כל הלילה מרוב שחשב על זה, ואמרו לו כי באמת לימוד המוסר אינו מתאים בשבילו, אבל יש אחרים שישנים טוב בלילה גם אחרי שלומדים מוסר, ולהם לימוד המוסר עוזר ומועיל.

והעיקר צריכים לדעת כי אין ממה להיבהל ולהתייאש, ויש דרך לא קשה להתקדם ולהגיע למעלות העליונות ולחיות חיים מאושרים!

נתרם ע"י החפץ בעילום שמו
למילוי כל משאלות לבו לטובה
מתוך בריות גופא ונהורא מעליא